

ΘΕΜΑ 11ο
(Ισοκράτης, Περί Ειρήνης, 31-33)

Εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθασιν ὥσθ' ὑπειλήφασιν τὴν μὲν ἀδικίαν ἐπονείδιστον μὲν εἶναι, κερδαλέαν δὲ καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν, τὴν δὲ δικαιοσύνην εὐδόκιμον μὲν, ἀλυσιτελῆ δὲ καὶ μᾶλλον δυναμένην τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν ἢ τοὺς ἔχοντας αὐτήν, κακῶς εἰδότες ὡς οὔτε πρὸς χρηματισμὸν οὔτε πρὸς δόξαν οὔτε πρὸς ἃ δεῖ πράττειν οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν ὅσην περ ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης. Τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς οἷς ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ, τούτοις κτώμεθα καὶ τὰς ἄλλας ὠφελείας, ὧν δεόμενοι τυγχάνομεν· ὥσθ' οἱ τῆς αὐτῶν διανοίας ἀμελοῦντες λελήθασι σφῶς αὐτούς ἅμα τοῦ τε φρονεῖν ἄμεινον καὶ τοῦ πράττειν βέλτιον ὀλιγωροῦντες. Θαυμάζω δ' εἴ τις οἶεται τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦντας καρτερεῖν καὶ μένειν ἐν τούτοις, ἐλπίζοντας ἔλαττον ἔξιν τῶν πονηρῶν, ἀλλ' οὐχ ἡγουμένους καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις πλέον οἴσεσθαι τῶν ἄλλων. Ἐγὼ μὲν γὰρ πέπεισμαι τούτους μόνους ὧν δεῖ πλεονεκτεῖν, τοὺς δ' ἄλλους ὧν οὐ βέλτιόν ἐστιν.

ΣΧΟΛΙΑ

1. **ἀνοίας:** συντάσσεται με το 'τούτο' ως γενική διαιρετική. **τὴν μὲν ἀδικίαν:** υποκείμενο του απαρεμφάτου 'εἶναι'. **ἐπονείδιστον:** κατηγορούμενο.
2. **κερδαλέαν...συμφέρουσαν:** κατηγορούμενα. **τὸν καθ' ἡμέραν:** ἑναρθρος εμπρόθετος προσδιορισμός σε θέση επιθετικού προσδιορισμού στο 'βίον'. **τὴν δὲ δικαιοσύνην:** υποκείμενο στο ενν. 'εἶναι'.
3. **εὐδόκιμον...ἀλυσιτελῆ...δυναμένην:** κατηγορούμενα. **τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν:** το απαρέμφατο είναι αντικείμενο στο 'δυναμένην' και η ἑναρθρη αντωνυμία αντικείμενο στο απαρέμφατο. **ἢ τοὺς ἔχοντας:** β' ὀρος συγκρίσεως από το επίρρημα 'μᾶλλον'.
4. **κακῶς εἰδότες:** η μτχ. είναι συνημμένη στο υποκείμενο του 'ὑπειλήφασιν', το 'τινές', και το αιτιολογεί, 'κακῶς οἶδα = γνωρίζω κάτι με λάθος τρόπο'. **ὡς... οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο:** ειδική πρόταση, αντικείμενο στην μτχ. 'εἰδότες'. **πρὸς ἃ δεῖ πράττειν:** τρίτος εμπρόθετος προσδιορισμός στην σειρά, που δηλώνει την αναφορά. Στην θέση του ουσιαστικού ή της αντωνυμίας βρίσκεται αναφορική ονοματική – επιθετική πρόταση, που τα αντικαθιστά. Το 'ἃ' είναι σύστοιχο αντικείμενο του απαρεμφάτου.
6. **τὰ μέρη ταύτης:** η γενική της αντωνυμίας είναι διαιρετική στο 'μέρη'. **Τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς:** συντάσσεται με το 'κτώμεθα' ως επιρρηματική του μέσου. **οἷς ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ:** αναφορική πρόταση, όπου το αναφορικό 'οἷς' ἔλκεται από την δοτική 'ἀγαθοῖς' σε δοτική πτώση, αντί να τεθεί σε αιτιατική: 'τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς <ἃ> ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ'.
7. **ὧν δεόμενοι τυγχάνομεν:** αναφορική πρόταση. Το 'ὧν' είναι αντικείμενο στην μτχ., η οποία είναι συνημμένη στο υποκείμενο του 'τυγχάνομεν' ως κατηγορηματική. **ὥσθ'...λελήθασι:** όταν μια πρόταση με τον 'ὥστε' ξεκινά μια περίοδο λόγου, τότε η πρόταση δεν είναι δευτερεύουσα, αλλά κύρια συμπερασματική. **οἱ τῆς αὐτῶν διανοίας ἀμελοῦντες:** η ἑναρθρη μτχ. 'οἱ ἀμελοῦντες' ως ουσιαστικό είναι

- υποκείμενο στο ρ. που ακολουθεί. Το έναρθρο ουσιαστικό ‘τῆς διανοίας’ είναι αντικείμενο στην *μτχ.* και η γενική της αντωνυμίας ‘αὐτῶν’ συντάσσεται με το ‘διανοίας’ ως κτητική. Η δασεία στην αντωνυμία ‘αὐτῶν’ δείχνει ότι δεν πρόκειται για την ‘διάνοιαν’ κάποιων άλλων, αλλά αυτών των ιδίων. **λελήθησιν σφῶς αὐτοῦς...ὀλιγωροῦντες:** Το ρ. ‘λανθάνω’ έχει δυο συντάξεις: 1^η) ‘λανθάνω τινὰ + *μτχ.*’, με την *μτχ.* συνημμένη στο υποκείμενο του ρ. να είναι κατηγορηματική, και σημαίνει: ‘διαφεύγω από την προσοχή κάποιου ότι κάνω κάτι’, π.χ. ‘λανθάνω σε ποιῶν ταῦτα = διαφεύγω από την προσοχή σου ότι κάνω αυτά’. 2^η) ‘λανθάνω τινὰ + *μτχ.*’ με την *μτχ.* συνημμένη στο ‘τινὰ’ να είναι επιρρηματική και να σημαίνει: ‘διαφεύγω από την προσοχή σου ενώ εσύ κάνεις κάτι’, π.χ. ‘λανθάνω σε ποιῶντα ταῦτα = διαφεύγω από την προσοχή σου ενώ εσύ κάνεις αυτά’. Όταν το ρ. ‘λανθάνω’ έχει ως αντικείμενό του αυτοπαθή αντωνυμία, τότε η μετάφραση διαμορφώνεται ως εξής: ‘λανθάνω με ποιῶν τι = διαφεύγει από την προσοχή μου (=παρὰβλέπω) ότι κάνω κάτι’, με την *μτχ.* κατηγορηματική. Αυτήν την σύνταξη έχουμε στο κείμενο: ‘αυτοὶ που ἀδιαφοροῦν για την δική τους πνευματική υπόσταση, παρὰβλέπουν ότι ἀδιαφοροῦν...’.
8. **τοῦ τε φρονεῖν ἄμεινον καὶ τοῦ πράττειν βέλτιον:** δύο έναρθρα απαρέμφατα σε γενική πτώση, τα οποία συντάσσονται με την *μτχ.* ‘ὀλιγωροῦντες’ ως αντικείμενα: ‘ὀλιγωρῶ τινός = ἀδιαφορῶ για κάτι’. Το ‘ἄμεινον’ συντάσσεται με το ‘φρονεῖν’: ‘φρονῶ εὔ = ἔχω σωστή κρίση’, και το ‘βέλτιον’ συντάσσεται με το ‘πράττω’: ‘πράττω εὔ = ευτυχῶ’. **Θαυμάζω δ’ εἶ τις οἶεται:** το ρ. ‘θαυμάζω’ σημαίνει ‘απορῶ’ και συντάσσεται είτε με αιτιατική της αναφοράς, είτε με δευτερεύουσα πρόταση εισαγόμενη με τον υποθετικό ‘εἶ’, ο οποίος όμως σ’ αυτήν την περίπτωση λειτουργεί ως αιτιολογία και εισάγει αιτιολογική πρόταση, όπως συμβαίνει εδώ: ‘απορῶ για τον λόγο ότι κάποιος νομίζει ότι...’.
9. **τοῦς...ἀσκοῦντας:** έναρθρη *μτχ.* ως ουσιαστικό, υποκείμενο στα απαρέμφατα ‘καρτερεῖν’ & ‘μένειν’. **τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην:** αντικείμενα στην *μτχ.* ‘ἀσκοῦντας’.
10. **ἐλπίζοντας:** έναρθρη *μτχ.* συνημμένη στην *μτχ.* ‘τοὺς ἀσκοῦντας’, αιτιολογική *μτχ.* **ἔλαττον ἔξειν τῶν πονηρῶν:** ‘ἔλαττον ἔχω τινός = μειονεκτῶ από κάποιον’, με την γενική να είναι συγκριτική. **ἀλλ’ οὐχ ἡγουμένους:** η *μτχ.* είναι ὁμοία με την *μτχ.* ‘ἐλπίζοντας’.
11. **πλέον οἴσασθαι τῶν ἄλλων:** ‘πλέον φέρομαί τινος = υπερισχύω από κάποιον ἄλλου’, η γενική είναι συγκριτική. **τούτους μόνους..πλεονεκτεῖν:** Το απαρέμφατο είναι αντικείμενο στο ‘πέπεισμαι’, η αντωνυμία ‘τούτους’ είναι υποκείμενο στο απαρέμφατο, και το ‘μόνους’ είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός. **ὧν δεῖ:** αναφορική πρόταση, η οποία ολόκληρη λειτουργεί ως γενική συγκριτική από το απαρέμφατο ‘πλεονεκτεῖν’, διότι το ρ συντάσσεται με γενική συγκριτική: ‘πλεονεκτῶ τινός = υπερέχω σε σύγκριση με κάποιον = από κάποιον’. Το ρ. ‘δεῖ’ φέρεται χωρίς υποκείμενο, αλλά εννοείται το ‘πλεονεκτεῖν’.
12. **τοῦς δ’ ἄλλους:** είναι υποκείμενο στο εννοούμενο πάλι ‘πλεονεκτεῖν’. **ὧν οὐ βέλτιόν ἐστιν:** η χρήση της αναφορικής είναι ίδια με την χρήση της προηγούμενης αναφορικής, δηλ. λειτουργεί ως γενική πτώση συντασσόμενη με το εννοούμενο απαρέμφατο ‘πλεονεκτεῖν’ ως γενική συγκριτική, και υποκείμενο στο απρόσωπο ρ. ‘οὐ βέλτιόν ἐστί’ είναι πάλι το ‘πλεονεκτεῖν’. Η πλήρης σύνταξη ὅλης της περιόδου: «Ἐγὼ μὲν γὰρ πέπεισμαι τούτους μόνους πλεονεκτεῖν ὧν δεῖ <πλεονεκτεῖν>, <πέπεισμαι δὲ> τοὺς ἄλλους <πλεονεκτεῖν> ὧν οὐ βέλτιόν ἐστί <πλεονεκτεῖν> = Ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι ἀπόλυτα σίγουρος ὅτι μόνο αυτοὶ υπερέχουν ἀπὸ ἐκείνους που πρέπει να υπερέχουν, ἐνῶ εἶμαι ἀπόλυτα σίγουρος ὅτι οἱ ἄλλοι υπερέχουν ἀπὸ ἐκείνους που δεν εἶναι καθόλου καλύτερο να υπερέχουν».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σε τέτοιο σημείο ανοησίας έχουν φτάσει ορισμένοι, ώστε έχουν θεωρήσει ότι η αδικία είναι βέβαια ντροπιαστική, αλλά όμως φέρνει κέρδη και είναι συμφέρουσα στον καθημερινό βίο, ενώ η δικαιοσύνη είναι βέβαια επαινετική, όμως είναι ανώφελη και έχει την δυνατότητα να ωφελεί πιο πολύ τους άλλους, παρά εκείνους που την έχουν, διότι δεν γνωρίζουν πως ούτε για την απόκτηση χρημάτων, ούτε για την απόκτηση φήμης, ούτε για όσα πρέπει να κάνει κανείς, ούτε γενικώς προς την ευτυχία τίποτε δεν μπορεί να προσφέρει τόση μεγάλη δύναμη, όση η αρετή και οι μορφές της. Διότι με τα προτερήματα που έχουμε στην ψυχή μας, με αυτά ακριβώς αποκτάμε και τα υπόλοιπα οφέλη, τα οποία έχουμε ανάγκη· άρα λοιπόν αυτοί που αδιαφορούν για την δική τους διανόηση, έχουν παραβλέψει ότι αυτοί οι ίδιοι δεν ενδιαφέρονται να σκέπτονται πιο σωστά και να ευτυχούν περισσότερο από τους άλλους. Και απορώ που κάποιος νομίζει ότι αυτοί που εφαρμόζουν την ευσέβεια και την δικαιοσύνη, επιμένουν και παραμένουν σ' αυτά τα δυο, επειδή ελπίζουν ότι θα είναι σε χειρότερη θέση συγκριτικά με τους κακούς πολίτες, και όχι επειδή θεωρούν ότι θα προταχθούν από τους θεούς και τους ανθρώπους περισσότερο από τους υπόλοιπους πολίτες. Εγώ τουλάχιστον είμαι απόλυτα σίγουρος ότι μόνο αυτοί υπερέρχουν απ' αυτούς από τους οποίους πρέπει να υπερέρχουν, ενώ οι άλλοι υπερέρχουν απ' αυτούς από τους οποίους δεν είναι καλό να υπερέρχουν.